NORDRE LAND
KOMMUNE

Planstrategi/Planprogram 2016-2020

Innhold

1. Innledning ... 3

1.1 Om planstrategi og plansystem ... 3

1.2 Statlige og regionale føringer ... 4

2. Analyseområder ... 4

2.1 Demografi ... 5

2.2 Folkehelse og levekårsutfordringer ... 6

2.2.1 1. Helsetilstand ... 6

2.2.2 2. Helserelatert adferd/levevaner ... 7

2.2.3 Folkehelseprofil 2015 for Nordre Land ... 7

2.2.4 Utvikling i andel uføretrygdede ... 8

2.2.5 Nye brukergrupper og endret sykdomsbilde ... 8

2.3 Kompetanse og utdanning ... 9

2.4 Næringsutvikling og sysselsetting ... 10

2.4.1 Næringsutvikling ... 10

2.4.2 Sysselsetting ... 11

2.5 Klima, miljø og areal ... 12

2.5.1 Arealbruk ... 13

2.5.2 Klima ... 13

2.5.3 Miljø ... 13

2.5.4 Bioøkonomi ... 14

2.6 Innovasjon og fornying i kommunale tjenester ... 14

2.6.1 Internasjonale og nasjonale endringer ... 14

2.6.2 Lean ... 15

2.6.3 OU ... 15

3. Planoversikt ... 17

4. Planprogram ... 19

4.1 Planprogram ... 19

4.2 Informasjons og medvirkningsopplegg i kommuneplanarbeidet ... 19

4.3 Overordnet fremdriftsplan ... 20

5. Kilder ... 21

1. Innledning

Nordre Land kommune er godt utviklet innen mange områder. I næringslivet er det mange arbeidsplasser, og vi ser at det er få som pendler ut av kommunen sammenlignet med mange av våre nabokommuner. Næringslivet er variert, og vi har mange bein å stå på. Det som kan være en utfordring er at høyere kompetanse ikke er et krav innen flere av disse arbeidsplassene. Kompetansenivået i kommunen blir lavt på grunn av dette.

Det er et stort potensiale innen utbyggingen i fjellet, og det gir oss mange muligheter samlet sett i kommunen. Innbyggerne i kommunen sier ved siste måling at de er mer stolte av å bo i kommunen nå, enn tidligere. Samlet sett er det mye bra som skjer i kommunen vår. I analysedelen av planstrategien skal vi se på utfordringsbilder som er i kommunen. Det er valgt ut noen områder som det må jobbes ekstra med i denne kommunestyreperioden.

1.1 Om planstrategi og plansystem

Planstrategi er hjemlet i plan- og bygningsloven § 10-1 og er et verktøy for politisk prioritering av planoppgaver. Planstrategi er altså ikke en plan, men en strategisk overveielse av hvilke planer og utredninger kommunestyret vil ha for å møte kommunens utfordringer. Planstrategien inngår i kommunens styringssystem og må sees i sammenheng med øvrig planlegging og rapportering. Planstrategien tar stilling til om gjeldende kommuneplan eller deler av denne skal revideres eller videreføres uten endringer. Planstrategi vedtas hvert fjerde år. Planlegging og utredning krever ressurser, og vil være avhengig av prioritering når økonomi- og handlingsplan og årsbudsjett behandles. Kommunen har et godt plan- og rapporteringssystem som er i stadig utvikling. Det legges vekt på at planleggingen skal «henge sammen» og ikke være mer omfattende enn nødvendig. Ikke all kommunal virksomhet er omtalt i planstrategien, men vil like fullt være ivaretatt i øvrig planlegging og rapportering, drift og forvaltning.

Utvalgte politikkområder

- Demografi
- Folkehelse og levekårsutfordringer
- Kompetanse og utdanning
- Næringsutvikling og sysselsetting
- Klima, miljø og areal
- Innovasjon og fornying i kommunale tjenester

1.2 Statlige og regionale føringer

Statlige og regionale organer og kommunene skal legge den regionale planstrategien til grunn for det videre planarbeidet i regionen (plan- og bygningslovens § 7-2). Planstrategi for Oppland har næring, kompetanse og samferdsel som prioriterte politikkområder. Det foreslås en ny regional plan som skal bidra til samordning av virkemiddelaktørene, understøtte Innlandsutvalgets rapport og være et virkemiddel for tildeling av regionale utviklingsmidler. Videre foreslås å utarbeide en regional plan for kompetanse som skal vektlegge samarbeid for å sikre samsvar mellom bedriftenes behov for kompetanse og utdanningstilbud. Dette er viktige prioriteringer for å møte utfordringer også i Gjøvikregionen, bl.a. med kommunal planstrategi og behovene i Gjøvikregionen. Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging fremlegges hvert fjerde år og skal legges til grunn i arbeidet med planstrategi. Følgende prioriteres i inneværende periode:

- Gode og effektive planprosesser
- Bærekraftig areal- og samfunnsutvikling
- Attraktive og klimavennlige by- og tettstedsområder

Planstrategien inneholder planer, utredninger og øvrige prioriteringer som følger opp både nasjonale forventninger og regional planstrategi. Samarbeid og samhandling med regional stat og fylkeskommune vil – slik det er lagt opp til i kommuneplanens samfunnsdel – være av vesentlig betydning for å følge opp planstrategien.

2. Analyseområder

Planstrategien er et utfordringsbilde og analysedelen skal peke på områder hvor det kreves eller ønskes ekstra fokus. Innbyggerundersøkelser viser stor tilfredshet med

kommunale tjenester, men det viktig å spissformulere utfordringer for å forebygge og bidra til ønsket utvikling.

2.1 Demografi

I følge framskrivinger fra SSB vil folketallet stige til 6881 innbyggere i 2030 (MMMM). Slike framskrivninger er usikre men de beskriver likevel en trend. Aldersfordeling vil se slik ut:

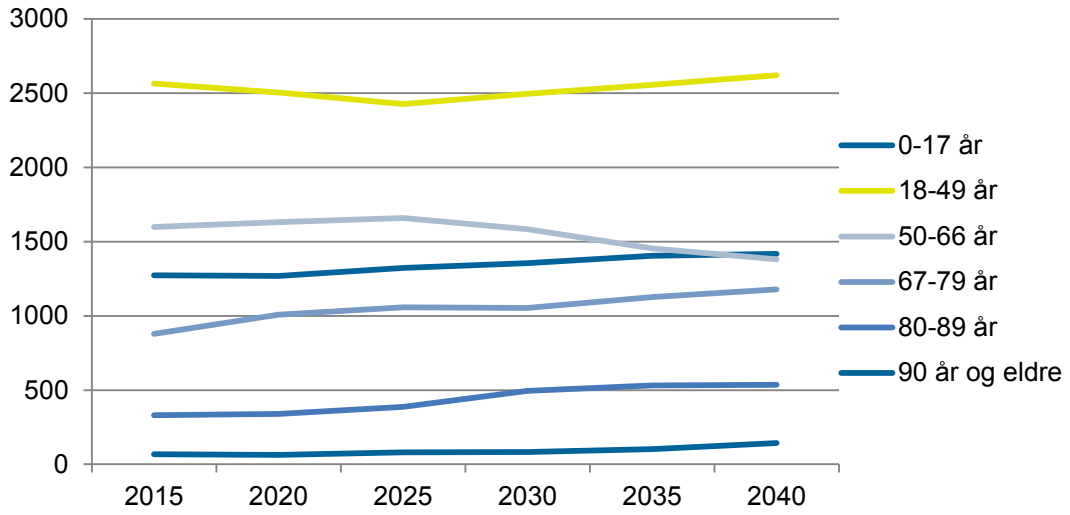

Figur 1: Befolkningsframskriving fordelt i aldersgrupper.

Oppland har landets eldste befolkning og fødselsunderskudd. I Oppland er det en lavere andel barn og unge under 18 år sammenlignet med landsgjennomsnittet. Framtidig forventet utvikling fram mot 2025 er en svak økning i aldersgruppen 0-5 år og en nedgang i antall barn og unge i aldersgruppen 13-18 år. Andelen barn og unge under 15 år vil fortsatt synke, til om lag 17 prosent i 2050. Dette skyldes bare delvis det faktum at vi blir eldre. Vel så viktig er de lave fødselstallene, som betyr at det blir færre i de yngre årsklassene.

SSB forventer en vekst i befolkingen i Oppland som er rundt halvparten av den nasjonale veksten, med innvandring som den viktigste årsaken til vekst. Fylket vil med stor sannsynlighet få økende innvandring som følge av den økende internasjonale migrasjonen. Det må være større vekt på hvordan vi kan bidra til at innvandrere kommer raskt i aktivitet. Utfordringer med at folk ønsker å bosette seg mer sentralt er økende, og det vil være en utfordring å bevare bosettingen i grendene.

Vi har sett en jevn økning i innvandring til Oppland de siste 15 årene, men vi har en lavere andel innvandrere enn landet forøvrig. SSB forventer en vekst i befolkingen i Oppland som er rundt halvparten av den nasjonale veksten, med innvandring som den viktigste årsaken til vekst.

Framover blir vi mange gamle og vi lever lenger. Andelen av befolkningen som er over 67 år vokser. I 2050 vil andelen eldre være langt høyere enn i dag.

2.2 Folkehelse og levekårsutfordringer

Det anbefales i Tiltaksplan for Folkehelse (2016) at man har spesielt fokus på følgende utfordringer de neste årene:

2.2.1 1. Helsetilstand

• Psykisk helse og søvn

«Ung i Oppland 2016 Kunnskapsgrunnlag» gir et statusbilde på ungdom i Oppland i dag. Tallmaterialet viser at det er ubetydelige regionale forskjeller på de fleste områder.

Å mestre skolearbeidet og trives på skolen og i fritiden er viktige faktorer for at barn og unge skal gi tilbakemelding på å ha det bra. Tidlig innsats, forebyggende arbeid og foreldres involvering i barn og unges hverdag viser seg å ha konsekvenser for opplevelse av mestring i voksen alder.

Kulturtilbudet i kommunen for barn og unge gjennom kulturskolen og andre fritidstilbud er godt og gir mange muligheter for en aktiv fritid. Utfordringen er å legge til rette for at tilbudet dekker et bredt spekter av interesser og når flest mulig.

Skolen reproduserer fortsatt i stor grad sosiale ulikheter i læring. Folkehelsearbeidet og arbeidet med utjevning av sosiale helseforskjeller, vil være egnet å koble sammen med arbeidet for å øke gjennomføringsgraden i videregående skole.

Statusbildet på ungdom i Nordre Land viser at utdanning er viktig i forhold til hvordan unge under 30 år opplever å ha det i livet sitt. Gode relasjoner med jevnaldrende og det å ha venner har stor betydning. Foreldre og deres involvering er viktig, barn og unge melder at foreldre er viktige støttespillere og rollemodeller. Opplevd familieøkonomi virker inn på tilfredshet med skolen, tilfredshet med lokalsamfunnet, psykiske lidelser, egenopplevd helse og syn på framtida, kostholdsvaner og holdning til rus. Desto bedre opplevd familieøkonomi, desto bedre skår (Ung i Oppland 2016).

Det er relativt vanlig blant barn og unge å ha psykiske plager som angst, depresjon og atferdsproblemer. Livsstilsvaner etableres i ungdomsårene og kan ha betydning for helse både i ungdomstiden og senere i livet.

For barn og unge med ulike utfordringer er det avgjørende at kommunen har gode rutiner for samarbeid mellom ulike instanser som barnehage, skole, helsesøster, ppt, barnevern og psykisk helse. Utfordringen ligger i å komme tidlig inn med tiltak for å

hindre skjevutvikling. Nordre Land skiller seg negativt ut med stor søvnproblematikk. Psykisk helse og søvn henger gjerne sammen.

2.2.2 2. Helserelatert adferd/levevaner

• Fysisk aktivitet, kosthold og tobakk

Folkehelseplanen vektlegger viktigheten av å fremme god fysisk og psykisk helse i befolkningen. Å fremme gleden ved å være i fysisk aktivitet er en viktig oppgave for skole og hjem. Barn og unge skal ha trygge oppvekstsvilkår, gode utviklingsmuligheter og god helse. Barnehage og skole er viktige arenaer for fokus på helse, trivsel og god utvikling.

Utdanning er viktig og har en sammenheng med helse og trivsel. Unge mellom 19-25 år som har fullført videregående opplæring har en mer aktiv fritid.

Folkehelseplanen framhever viktigheten av fokus på bra mat, kosthold og ernæring i barnehage og skole, helsestasjonen og avdelinger i kommunen.

På grunn av den negative statistikken for kommunen når det gjelder tobakk, blir det innføring av røykfri arbeidstid for ansatte og Nordre Land blir en «røykfri kommune»

På disse områdene skiller vi oss negativt ut fra Oppland og landsgjennomsnittet.

2.2.3 Folkehelseprofil 2015 for Nordre Land

Folkehelseprofilen utarbeides av Folkehelseinstituttet og viser noen trekk hvor Nordre Land skiller seg ut sammenlignet med andre innenfor ulike perspektiv av folkehelsen. I profilen har Nordre Land en svært dårlig score, jfr. tabell under.

Sykdomsgrupper i primærhelsetjenesten; psykiske symptomer og lidelser, hjerte- og karsykdom, og muskel og skjelett, per 1000 innbyggere, gjennomsnitt 2010-2012.

	Psykiske symptom og lidelser (0-74 år)	**Muskel- og skjelett**	**Hjerte- og karsykdom**
Nordre Land	**188,9**	**319,0**	**151,6**
Søndre Land	154,4	285,8	114,2
Oppland fylke	147,4	275,8	112,2
Hele landet	**135,8**	**255,0**	**103,9**

Tabell 1: Sykdomsgrupper, sammenlignet med Søndre land, Oppland og hele landet.

Andelen av Nordre Land kommunes innbyggere som er registrert i disse sykdomskategorier avviker forholdsvis mye fra landsgjennomsnittet. Dette kan bety

fremtidige utfordringer basert på at innbyggerne generelt har høyere sykdomsforekomst http://khs.fhi.no/webview/

Andel av de som bor alene i aldersgruppen fra 45 år og eldre er høyere enn i landet som helhet, og den viser at kommunen har flere husholdninger med lav inntekt enn landet og Oppland for øvrig. Kommunen har en lavere andel innbyggere med videregående eller høyere utdanning, samt noe høyere andel av enslige forsørgere av barn 0-17 år. Det som skiller seg vesentlig ut er andelen uføretrygdede i aldersgruppen 18-44 år, samt andel røyking blant kvinner.

2.2.4 Utvikling i andel uføretrygdede

Sammenlignet med andre sammenlignbare kommuner og nabokommuner, samt Oppland og landet for øvrig, har Nordre Land har den sterkest økende andel uføretrygdede fra 2008 frem til 2013. Andelen har økt med nesten 2 % de siste årene. Dette vil få stor betydning i årene framover (Kommunal plan for helse og omsorg).

Statusbildet viser tall på at antall unge uføre under 30 år har økt med 50 % de siste 5 årene (Ung i Oppland 2016).

2.2.5 Nye brukergrupper og endret sykdomsbilde

Innenfor flere felt har ansvar og oppgaver blitt overført fra spesialisthelsetjenesten til kommunene. Omstilling i spesialisthelsetjenesten har ført til kortere liggetid, mer dagbehandling og poliklinisk behandling. Helse- og omsorgstjenesten har dermed fått nye brukergrupper med mer faglig krevende og komplekse medisinske og psykososiale behov (Omsorgsplan 2020). Flere av avdelingene i Nordre Land beskriver dette som utfordringer fremover.

Det vil sannsynligvis bli en stor gruppe friske eldre med god funksjon som vil være viktige bidragsytere i samfunnet. De aller fleste eldre vil ha god helse og mestre hverdagslivet godt, men med alderen øker også risikoen for flere og sammensatte kroniske sykdommer.

Nordre Land kommune har det vært kontinuerlig vekst i pleiebehovet. Denne veksten fortsetter og må nå organiseres slik at den støtter opp under og utløser alle de ressurser som ligger hos brukerne selv, deres familie og sosiale nettverk, i nærmiljøet og lokalsamfunnet. Framfor å heve terskelen for å få hjelp, må det i større grad utvikles tjenester som støtter opp under forebygging, tidlig innsats og rehabilitering.

Etter at Samhandlingsreformen ble iverksatt i 2012, vises det en sterk økning i antall brukere av hjemmetjenester.

Evalueringer av Samhandlingsreformen (Samhandlingsstatistikk 2014 – 15, 2016) viser et sammensatt bilde. Stadig færre pasienter blir liggende på sykehus etter at de er ferdig behandlet. Dette har gitt økt press på omsorgstjenestene hvor kapasiteten ikke har økt tilsvarende.

2.3 Kompetanse og utdanning

Kompetanse er en avgjørende faktor for positiv samfunnsutvikling. Vi er godt rustet som har godt utbygde skoler og videregående skole i egen kommune. Kompetanse handler om formell kompetanse, realkompetanse, holdninger og ferdigheter. For å møte utviklingen i arbeidslivet må fagopplæring og høyere utdanning utvikle kunnskapsarbeidere med relevant kompetanse.

Grunnskolen i Nordre Land har læringsresultater som viser at kommunen fortsatt har for mange på laveste nivå sammenlignet med kommunegruppe, fylket og landet. Det jobbes med å øke læringsutbyttet for alle elever, og resultatene av dette arbeidet vil vise seg over tid. Å jobbe aktivt med å sikre gode overganger mellom barnehage og barnetrinnet og overgangen til ungdomstrinnet og videre til videregående opplæring er viktig.

Vektlegge opplæring i grunnleggende ferdigheter inkludert digitale ferdigheter på barnetrinnet, holde læringstrykket oppe, se utviklingsarbeidet og satsningene som er gjennomført i en sammenheng i videre arbeid og skoleleders oppgaver som pedagogisk leder.

Nye kompetansekrav for lærerne vil kreve en større satsing på videreutdanning og arbeid med rekruttering av lærere.

Elevundersøkelsen viser at kommunen har elever som trives godt på skolen.

Det er viktig og nødvendig å arbeide for å øke gjennomføringsgraden i videregående skole. Et tettere samarbeid mellom grunnskole og videregående opplæring skal sikre tidlig innsats og få gode overganger mellom utdanningsnivåene. Det er også nødvendig å se på hvilke betingelser utenfor skolen som bør ivaretas for å sikre en økt gjennomføringsgrad.

Det videregående tilbudet er viktig å opprettholde i kommunen. Samtidig må dette ses i sammenheng med et stadig økende høgskole- og universitetstilbud i regionen. Arbeidsmarkedet og etterspørselen etter arbeidskraft med høyere utdanning er viktig for å sikre tilflytting til kommunen.

Fylket vil med stor sannsynlighet få økende innvandring som følge av den økende internasjonale migrasjonen. Det må være større vekt på hvordan vi kan bidra til at

innvandrere kommer raskt i aktivitet. Det er viktig for kommunen å sikre utdanning og arbeidsmuligheter for innvandrere.

Med det økende antallet innvandrere er det behov for å styrke kompetansen til innvandrere og sikre godkjenning av utdannelse til de det gjelder. Språk- og samfunnsfagligkompetanse er det viktigste integreringsverktøyet og vi må stimulere flere innvandrere til enten å omgjøre eller bygge på kompetansen deres. Riktig utdannelse i dialog med næringslivet er viktig når det gjelder muligheten til økt sysselsetting og bosetting. I tillegg til kompetansetilførsel til innvandrere, har kommunen også behov for kompetanse om innvandrere slik at vi kan sikre et dynamisk arbeidsmarked og minske sosiale ulikheter.

2.4 Næringsutvikling og sysselsetting

2.4.1 Næringsutvikling

Nordre Land har en variert næringsstruktur med mange arbeidsplasser i egen kommune. En nylig vedtatt arealplan legger til rette for spennende utvikling i Synnfjellet og bidrar til forutsigbarhet i hele kommunen. I Nordre Land er næringsutvikling et høyt prioritert politikkområde og det er utarbeidet en egen Strategisk nærings- og utviklingsplan.

Strategisk nærings- og utviklingsplan (SNU) for 2014-2017 har følgende målsettinger:

- Etablering av nye bedrifter
- Beholde og skape flere arbeidsplasser i eksisterende bedrifter
- Næringslivet skal oppleve Nordre Land kommune som en serviceinnstilt og næringsvennlig kommune
- Øke omsetningen i varehandelen i kommunen
- Øke verdiskapingen av lokale ressurser
- Legge til rette for næringsbasert hytteutvikling

Planen har følgende satsingsområder:

- Næringsutvikling
    - Næringsvennlig kommune
    - Kompetanse og rekruttering
    - Handelssted
    - Reiseliv
    - Landbruk og utmark
- Bolyst – Ekte Landsbyliv og levende grender
- Infrastruktur

Mangel på regulerte næringstomter i kommunalt eie er en utfordring. Vi er en stor hyttekommune og har et økende antall fritidsinnbyggere. Bærekraftig hytte- og destinasjonsutvikling relatert til fritidsinnbyggere vil være et viktig utviklingsområde. Det bør også sees på muligheter for næringer relatert til fritidsinnbyggerne.

Digital infrastruktur er viktig hvis kommunen skal kunne ta del i den teknologiske utviklingen. Velferdsteknologi er svært tidsriktig i forhold til demografiske utfordringer i vår kommune. Bioøkonomi er også et fagområde som Nordre Land kan og bør satse på. Videre fokus på bolyst og aktiviteter er viktig for å opprettholde folketallet.

2.4.2 Sysselsetting

Den teknologiske utviklingen kan føre til et mer todelt arbeidsmarked, siden mange yrker automatiseres bort i et høyt tempo. Personer med høy kompetanse er ettertraktet, mens personer med lav kompetanse faller ut av arbeidsmarkedet. Dette gir store utfordringer blant annet for unge som står utenfor arbeidsmarkedet og innvandrergrupper. I vår kommune hvor utdanningsnivået er lavt, skaper dette utfordringer. Tilbakemeldingene fra bedriftene vi har besøkt, er at kravet til kompetanse stadig blir høyere, både i forhold til fagkompetanse / yrkesfag og høyere utdanning. Bedriftene ønsker et tettere samarbeid med kommunen, videregående skole, fagskolen og høgskolene i fylket. Det er etablert noe samarbeid med videregående skole, og i tillegg kommer tiltakene vi har i SNU med bedriftsbesøk for 8. trinn og utdanningsmesse.

Videre viser rapporter fra OECD at 60 prosent av de yrker dagens barn og unge vil rekrutteres til ikke finnes i dag. Mye vil derfor avhenge av at vi har et samfunn som er i stand til å håndtere omstilling på en god måte.

Det er viktig å se på de fortrinn vi har knyttet til videreutvikling av næringslivet og behov for relevant kompetanse. Vi må rette oppmerksomheten mot utvikling av kompetansemiljøer innen grønne næringer, gründere, vekst i eksisterende bedrifter, etablering av nettverk og reiseliv. Vi må også sørge for bærekraftig utdanning og omstillingskompetanse i hele utdanningsløpet.

	2011	2012	2013	2014	2014	2016
Antall bedrifter	928	904	924	942	969	962
Sysselsatte	2 908	2 984	2 981	2 952	3 031	-
Pendling inn	598	628	673	672	725	-
Pendling ut	936	942	951	980	952	
Omsetning vare-handel pr. innb	77 448	76 987	75 862	77 981	77 712	77 448

Tabell 2 Næringsstatistikk

Antall bedrifter og sysselsatte i Nordre Land har holdt seg relativt stabilt over tid. Vi har en variert næringsstruktur og har mange arbeidsplasser i egen kommune. Andelen av arbeidstakere som pendler ut av kommunen er den laveste i vår region. Netto utpendling ligger på rundt 300 og de viktigste utpendlingskommunene var i 2015 Gjøvik (316), Søndre Land (161) og Lille hammer (131). Innpendling kommer i hovedsak fra Søndre Land (298), Gjøvik (128) og Etnedal (55).

Når det gjelder varehandel opplever Nordre Land en utflating/svak reduksjon. Varehandel ligger høyt pr. innbygger i vår kommune blant annet fordi vi er en stor hytte- og campingkommune. De siste årene har vi mistet flere butikker og netthandel er en sterk konkurrent til tradisjonell handel. Resultatet er at deler av sentrum har tomme butikklokaler.

Regionale prioriteringer 2016-2020

- Se det helhetlige opplæringsløpet i sammenheng.
- Ruste samfunnet til å håndtere omstilling.
- Økt satsing på entreprenørskap og gründere.
- Utvikling av og samarbeid om riktig og nødvendig kompetanse for å legge til rette for det grønne skiftet.
- Det er behov for både kompetanse om innvandrere og kompetansetilførsel til innvandrere for å sikre et dynamisk arbeidsmarked og minske sosiale ulikheter.
- Tettere samarbeid med og mellom private og offentlige aktører for flere læreplasser.

2.5 Klima, miljø og areal

Bærekraftig utvikling handler om å ta vare på behovene til mennesker som lever i dag, uten å ødelegge framtidige generasjoners muligheter til å dekke sine. Bærekraft vurderes ut fra både økonomiske, sosiale og miljømessige forhold. Bærekraftige handlinger skal bidra til en rettferdig, levedyktig og klimavennligsamfunnsutvikling. Økt nedbørintensitet, med påfølgende overvanns- og flomproblematikk, peker seg ut til å bli den største endringen i Oppland framover. Generelt må vi forvente at et varmere klima gir mer intenst ekstremvær.

Nordre Land kommune er en nylig vedtatt overordnet arealplan.

2.5.1 Arealbruk

- Det er viktig med overordnede planer for en helhetlig arealbruk på Dokka. Formålet vil være å sikre et levende sentrum med tilstrekkelig boligtilbud og store nok næringsarealer tilgjengelig i attraktive næringsområder.
- Boliger i sentrum til forskjellige kundegrupper som for eksempel eldre, innvandrere, rusmisbrukere mfl.
- Arealbruken rundt Dokka stasjon, Valdresbanen vil være viktig å få avklart så raskt som mulig for å komme videre med en sentrumsplan for Dokka.
- Kommunen har og vil få store oppgaver i forbindelse med oppfølging av vedtatte planer både på Dokka og i Synnfjellet.

2.5.2 Klima

- Området har stort fokus nasjonalt, men relativt lite fokus lokalt. Utfordringer først og fremst knyttet til flom i mindre vassdrag / bekker.
- Kommunen har fått mange typer aktsomhetskart å forholde seg til innenfor områdene radon, ras / skred og flom. Det vil bli en utfordring for kommunen og private utbyggere å avklare reell fare knyttet til disse områdene.
- Nordre Land har en energi og klimaplan der mange av tiltakene er gjennomført. Disse var i stor grad knyttet til bioenergi i offentlige bygg. Bruk av tre i kommunale bygg er i mindre grad fulgt opp.
- Kollektivtransport til fjells er et ønske som er kommet opp og som vil være et viktig klimatiltak.

2.5.3 Miljø

Forurensing av vassdrag er den største utfordringen på miljøsiden. Kommunen prioriterer kontroll av spredt avløp og er inne i en prosess for å få kontroll på forurensningssituasjonen i Synnadalen. Det bør vurderes om kommunen også skal prioritere kontroll av gamle oljetanker med tanke på forurensningsfare. Det er viktig at kommunens egne vann og avløpsløsninger er av god standard.
Kommunen har store naturområder og det er relativt lite press på disse arealene. Tilstanden for naturmangfold i kommunen er derfor god. Det er utfordringer knyttet til registreringer og ajourhold av naturmangfolddata, noe som vanskeliggjør kommunens arbeidsoppgaver på dette området.

Det er også andre områder der det foreløpig ikke er prioritert å bruke ressurser på å utarbeide overordnede planer. Dette gjelder:

- Ski og løypeplan
- Friluftsområder
- Kulturminneplan

2.5.4 Bioøkonomi

Regionrådet for Gjøvikregionen har lagt en utviklingsstrategi for arbeidet med næring og næringsutvikling. Dette gjennom en omfattende prosess der Telemarksforskning var engasjert for å lage nærings og attraktivitetsanalyse for regionen. Et av satsingsområdene er Bioøkonomi:

Vi kan ikke se på Gjøvikregionen som en isolert region i arbeidet med Bioøkonomi, hverken i Innlandet eller nasjonalt. Råstoff, teknologi og næringsklynger ser ingen kommune eller regiongrenser. Det som blir viktig for vår region er å støtte opp om de ressurser vi har og bringe disse ut i en større sammenheng.
Vi mener at Gjøvikregionen utpeker seg som den naturlige Bioøkonomiregionen i Oppland, kanskje i hele Innlandet. Dette skyldes først og fremst de kompetansemiljøene vi har her i regionen.

Det offentliges rolle er avgjørende for utvikling i et samfunn som vårt. Vi tror at med det fokus som nå er på grønn økonomi vil det komme virkemidler og nasjonale føringer som setter fortgang i utviklingen. Utvikling skjer i skjæringspunktet mellom offentlige virkemidler og villet politikk, råvareprodusenter, industri og FoU miljøer. Dette er det vi kan kalle Quatrohelix-effekten.

Ønsker kommunene i Gjøvikregionen å få utvikling innenfor denne sektoren må hver enkelt av dem legge føringer for hvordan vi skal komme dit. Eksempler på slike føringer kan være:

- Bruk av tre i alle nye offentlige bygg
- Krav om bruk av tre i private nærings og boligeiendommer
- Bruk av bioenergi der dette lar seg gjøre.
- Legge til rette for grønn produksjon i sin arealpolitikk
- Bruk av mest mulig lokale råvarer og entreprenører (kortreiste tjenester)
- Bruk av lokalmat i kantiner osv.

2.6 Innovasjon og fornying i kommunale tjenester

2.6.1 Internasjonale og nasjonale endringer

Nordre Land må også forholde seg til internasjonale og nasjonale endringer som demografiske utfordringer, endringer i næringsliv og arbeidsmarked og klimautfordringene. Sentralisering er en internasjonal og nasjonal trend som også er merkbar i fylket. Stadig flere bosetter seg i byer og tettsteder. Dette får konsekvenser for både offentlig og privat tjenestetilbud. Den teknologiske utviklingen går stadig raskere og vil medføre store endringer i arbeidslivet. Tilgang på relevant kompetanse i tråd med teknologiutviklingen vil være viktig for Oppland hvis vi skal utnytte de

muligheter som en ny teknologisk hverdag gir. Det er viktig at vi utvikler god kompetanse og et samfunn som evner å håndtere omstilling.

2.6.2 Lean

Bakgrunn:

Kommuneplanens mål om faglig gode, effektive og brukerrettede tjenester ligger til grunn for Lean-prosessen i organisasjonen. Det samme gjør kommunens verdier innenfor arbeidsgiverpolitikken; *Åpen, offensiv og ansvarlig*.

Brukerperspektivet og medarbeiderperspektivet er drivende i Lean-arbeidet. Brukernes behov for gode og effektive tjenester fra kommunen, kombinert med større grad av medarbeidertilfredshet (opplevelse av bedre tid, økt trivsel, lavere sykefravær) er utgangspunktet for målformuleringene.

Mål for innføring av Lean

Forbedre arbeidsprosessene med Lean som arbeidsform slik at det er frigjort tid som kan brukes til å gi et bedre tjenestetilbud og økt kvalitet for brukeren.

Status og fremdrift:

Lean skal være innført i alle avdelinger innen utgangen av 2017. Parallelt med utrullingsplanen og også etter denne er fullført, skal det foregå oppfølging i alle avdelinger med fokus på kontinuerlig forbedring av arbeidsprosesser og arbeidsmiljø.

Lean anbefales benyttet i alle enheter og avdelinger i det videre arbeidet med OU-prosjekt 2016-2019, for å sikre gode prosesser og løsninger, slik at vi oppnår målsettingen om effektiv og rasjonell organisering av oppgaveløsningen med reduserte driftsutgifter.

2.6.3 OU

Kommunestyret vedtok i februar 2016 å igangsette et omfattende omstillings- og organisasjonsutviklingsprosjekt (OU), som skal gjennomføres i perioden 2016-2019. Bakgrunnen var økningen i den generelle økonomiske utfordringen grunnet stor kostnadsvekst og liten inntektsvekst, kombinert med det særskilte vedtaket i kommunestyret i desember 2015 om å fjerne eiendomsskatten på boliger, fritidsboliger og ubebygde tomter i løpet av de neste tre årene.

Den økonomiske utfordringen ligger på drøye 30 millioner kroner de neste tre årene, og i forbindelse med Handlingsplan/Økonomiplan 2017-2020, og budsjett for 2017, vil

kommunestyret måtte løse størstedelen av denne utfordringen. Deler av utfordringen vil måtte løses i de enkelte budsjett for 2018 og 2019.

For å stå rustet til å videreføre gode tjenester innenfor en strammere økonomisk ramme, vedtok kommunestyret i juni 2016 en ny administrativ organisering. Den nye organiseringen består av en slankere sentraladministrasjon, seks tjenesteområder og flere driftsenheter under hvert tjenesteområde. Dette skal bidra til innsparing, og at kommunen får mer samlede og større fagmiljøer. Kommunens organisasjon har blitt mer røslig. Ny organisering vi gjelde fra 1.1.2017.

Både omstillingen og innkjøring av ny organisering vil gjennomføres i 2017, 2018 og 2019. Dette krever mye arbeid og stram styring.

Planambisjonene, og de forventninger som planer skaper om innføring av nye tiltak og nye tjenester, må legge til grunn denne omstillingen. Det må skje en svært kritisk prioritering av hvilke nye planer kommunen skal utarbeide den kommende fireårsperioden.

2.6.4 Digitalisering og velferdsteknologi

I løpet av planperioden skal det gjennomføres et digitaliseringsprosjekt.

Effektmål (langsiktig mål): Gode, effektive og samordna tjenester innenfor de økonomiske mål og rammer fra og med økonomiplanperioden 2017- 2020. «Digitalisering» innebærer økt bruk av IKT-løsninger for å tilby faste innbyggere, næringsliv, hytteinnbyggere og andre besøkende et reelt digitalt førstevalg i sin samhandling med kommunen, og omfatter også elementer av tidligere begreper som eForvaltning og døgnåpen forvaltning. Men digitalisering handler ikke primært eller ensidig om teknologi, det handler mer om en del grunnleggende endringer i kommunens arbeidsprosesser, som må tilpasses ny teknologi og nye samhandlingsmønstre med kommunens «kunder».

Digitaliseringsprosjektets mål: Digital kommunikasjon skal være hovedregelen for kommunens kommunikasjon med innbyggere og næringsliv. Målet bearbeides i arbeidet med prosjektplanen, og kravet til SMART-mål legges til grunn (S=spesifikt, M=målbart, A=akseptert, R=realistisk og T=tidsbestemt).

Videreutvikling av velferdsteknologi vil også være viktig i planperioden.

3. Planoversikt

Plan/tema	Vedtatt	Bakgrunn	Vurdering
Kommuneplan			
Planstrategi 2012-2016	Sak 71/12	Lovpålagt	Erstattes av 2016-2020
Kommuneplanens samfunnsdel 2012-2020	Sak 14/12	Lovpålagt	Settes i gang jan. 2017
Kommuneplanens arealdel 2016-2027	Sak 17/16	Lovpålagt	Videreføres i perioden
Handlings- og økonomiplan 2016-2019	Sak 130/15	Lovpålagt	Rulleres årlig - høst
Andre			
Energi- og klimaplan	Sak 05/09		Vurderes inn i ny samfunnsdel
Kommunedelplan idrett og fysisk aktivitet 2012-2015	2011	Tippemidler	Ny plan 2017-2020 vedtas snart Revideres hvert 4. år, årlig rullering
Plan for strategisk kommunikasjon 2013 – 2017	Sak 57/13	Egeninitiert	Vurderes inn i ny samfunnsdel
Strategisk nærings- og utviklingsplan 2014-2017 (SNU)	Sak 3/14	Egeninitiert	Ny plan lages i 2018
Trafikksikkerhetsplan 2015-2017	17.11.2015	Tilskudd	Usikkert
Folkehelseplan- tiltaksdel	Sak 54/16		Vurderes inn i ny samfunnsdel
Tverrfaglig plan for bosetting av flyktninger			Under arbeid
Kommunal plan for helse, omsorg og rehabilitering			Under arbeid
Arbeidsgiverpolitikk	11. mars 2008	-	-
Beredskapsplan for Nordre Land kommune	2015/2016		Oppdateres
Nye planer/prosjekter med bakgrunn i prioriterte politikkområder	Oppstart		
Digitaliseringsprosjekt	Høst 2016	Egeninitiert	2017-2020
OU 2016-2019	Høst 2016	Egeninitiert	2016-2019
Kommunale arealplaner			
Kommunedelplan for Synnfjell syd	Sak 63/16		

Kommunedelplan for Synnfjell øst		høst 2016	2016/2017
Områdereguleringsplan Dokka sentrum, inkl. Kulturstasjon	Oppstart 2017/2018		2019/2020
Områderegulering Dokka vest	Planprogram høring høst/vinter 2016/2017		2019
Områdereguleringsplan Landmo-området	Oppstart 2018		2020
Reguleringsplan Renseanlegg Synnfjell Øst	Oppstart høst 2016		2017
Reguleringsplan VA trase og turveg Synnfjell Øst	Oppstart Vinter 2017		2017
Reguleringsplan Torstumoen	Oppstart Sommer 2016		2016
Områderegulering Elverom		Planprogram vedtatt 2015, 1 høring juni 2016	2016
Områderegulering Dokka øst	Utsatt oppstart til 2019/2020		2021
Kommunedelplan Aust Torpåsen	Utsatt oppstart til 2020		2022
Regionale/interkommunale			
Rus-og kriminalpolitisk handlingsplan			
Regional planstrategi 2016-2020 – Mulighetenes Oppland i ei grønn framtid	2016	Lovpålagt	Rulleres hvert 4. år
Strategi og handlingsplan mot vold i nære relasjoner			
Strategisk plan for Gjøvikregionen 2016/2019			
Regional plan for attraktive byer og tettsteder.			

4. Planprogram

4.1 Planprogram

Planprogrammet skal legges til grunn for gjennomføring av kommuneplanarbeidet. Det skal redegjøres for formålet med det kommende planarbeid, hvilke tema som skal ha prioritet, utredningsbehov, hvordan arbeidet skal gjennomføres med tilhørende høringsfrister og medvirkningsprosesser.
I samsvar med lov om planlegging og byggesaksbehandling skal forslag til planprogram sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn senest samtidig med varsel om oppstart og kunngjøring av planarbeidet. Frist for å gi uttalelse er satt til 6 uker. Etter høring skal planprogrammet fastsettes av formannskapet og kommunestyret.

Plan og bygningsloven § 4-1. Planprogram
For alle regionale planer og kommuneplaner, og for reguleringsplaner som kan ha vesentlige virkninger for miljø og samfunn, skal det som ledd i varsling av planoppstart utarbeides et planprogram som grunnlag for planarbeidet.

Planprogrammet skal gjøre rede for formålet med planarbeidet, planprosessen med frister og deltakere, opplegget for medvirkning, spesielt i forhold til grupper som antas å bli særlig berørt, hvilke alternativer som vil bli vurdert og behovet for utredninger. Forslag til planprogram sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn samtidig med varsling av planoppstart. Planprogrammet fastsettes ordinært av planmyndigheten.

Dersom berørte regionale og statlige myndigheter på grunnlag av forslag til planprogram vurderer at planen kan komme i konflikt med nasjonale eller viktige regionale hensyn, skal dette framgå av uttalelsen til forslaget til planprogram.

Dersom planen får vesentlige miljøvirkninger i en annen stat, skal planmyndigheten sende forslag til program for planarbeidet til berørte myndigheter i denne staten til uttalelse.

4.2 Informasjons og medvirkningsopplegg i kommuneplanarbeidet

Et helt sentralt element i all offentlig planlegging, uavhengig om det er arealplanlegging, sektorplanlegging eller mer generell samfunnsplanlegging, er at det er gode informasjons- og medvirkningsarenaer og –prosesser.

Med medvirkning menes i denne sammenheng ”enkeltpersoners og gruppers rett til å kunne delta i og påvirke beslutningsprosesser. Medvirkning betyr at innbyggerne i et samfunn er med på selv å planlegge sin framtid” (NOU 2001:7).
Mye knyttet til medvirkning er lovregulert gjennom Plan- og bygningsloven under kapitel 5; Medvirkning i planlegging. Her heter det:

§ 5-1. Medvirkning
Enhver som fremmer planforslag, skal legge til rette for medvirkning. Kommunen skal påse at dette er oppfylt i planprosesser som utføres av andre offentlige organer eller private.

Kommunen har et særlig ansvar for å sikre aktiv medvirkning fra grupper som krever spesiell tilrettelegging, herunder barn og unge. Grupper og interesser som ikke er i stand til å delta direkte, skal sikres gode muligheter for medvirkning på annen måte.
Nordre Land kommune vil gjennomføre et medvirkningsopplegg i tilknytning til kommuneplanarbeidet, som gir mange grupper og berørte aktører en god mulighet til å delta. Det vil bli lagt vekt på tilpassede medvirkningsopplegg til de forskjellige temaer og problemstillinger, og ikke et standardisert medvirkningsopplegg for alle temaer. I denne sammenheng vil det bli opprettet en aktiv nettside for kommuneplanarbeidet hvor man kan;
- finne sentrale vedtak og dokumenter for kommuneplanarbeidet.
- få opplysninger om høringsperioder og ulike aktiviteter som er relevant.
- få nyheter og aktuelt stoff knyttet til kommuneplanarbeidet.

4.3 Overordnet fremdriftsplan

Rådmannen legger frem sak om Planstrategi og planprogram	November 2016
Vedtak Planstrategi og planprogram (etter høring)	Desember 2016
Oppstart arbeid Kommuneplanens samfunnsdel	Januar 2017
Analysedel og involvering	Februar – juni 2017
Kommuneplanens samfunnsdel – høringsutkast	September 2017
Endelig vedtak Kommuneplanens samfunnsdel (etter høring)	November 2017

5. Kilder

Tabell 2

Antall bedrifter i Nordre Land kommune:
https://www.ssb.no/statistikkbanken/selectvarval/Define.asp?subjectcode=&ProductId=&MainTable=BedrSekt&nvl=&PLanguage=0&nyTmpVar=true&CMSSubjectArea=virksomheter-foretak-og-regnskap&KortNavnWeb=bedrifter&StatVariant=&checked=true

Sysselsetting:
https://www.ssb.no/statistikkbanken/selectvarval/Define.asp?subjectcode=&ProductId=&MainTable=SysBostArbInnUtp&nvl=&PLanguage=0&nyTmpVar=true&CMSSubjectArea=arbeid-og-lonn&KortNavnWeb=regsys&StatVariant=&checked=true

Pendling til Nordre Land:
https://www.ssb.no/statistikkbanken/selectvarval/Define.asp?subjectcode=&ProductId=&MainTable=SysBostArbInnUtp&nvl=&PLanguage=0&nyTmpVar=true&CMSSubjectArea=arbeid-og-lonn&KortNavnWeb=regsys&StatVariant=&checked=true

De som pendler til Nordre Land bor i (har ikke tatt med alt men de viktigste):
https://www.ssb.no/statistikkbanken/selectvarval/Define.asp?subjectcode=&ProductId=&MainTable=SysPendling&nvl=&PLanguage=0&nyTmpVar=true&CMSSubjectArea=arbeid-og-lonn&KortNavnWeb=regsys&StatVariant=&checked=true

Pendling ut av Nordre Land:
https://www.ssb.no/statistikkbanken/selectvarval/Define.asp?subjectcode=&ProductId=&MainTable=SysBostArbInnUtp&nvl=&PLanguage=0&nyTmpVar=true&CMSSubjectArea=arbeid-og-lonn&KortNavnWeb=regsys&StatVariant=&checked=true

De som pendler ut av Nordre Land pendler til (har ikke tatt med alt, men de viktigste):
https://www.ssb.no/statistikkbanken/selectvarval/Define.asp?subjectcode=&ProductId=&MainTable=SysPendling&nvl=&PLanguage=0&nyTmpVar=true&CMSSubjectArea=arbeid-og-lonn&KortNavnWeb=regsys&StatVariant=&checked=true

Varehandel:
https://www.ssb.no/statistikkbanken/selectvarval/Define.asp?subjectcode=&ProductId=&MainTable=OmsPerInnb&nvl=&PLanguage=0&nyTmpVar=true&CMSSubjectArea=varehandel-og-tjenesteyting&KortNavnWeb=vroms&StatVariant=&checked=true

Flere kilder:

Regional planstrategi 2016-2020
Ung i Oppland

NORDRE LAND
KOMMUNE